

Wojciech Grabowski

ORCID: 0000-0001-5950-5052

Uniwersytet Gdański, Zakład Stosunków Międzynarodowych

e-mail: wojciech.grabowski@ug.edu.pl

Zamach terrorystyczny Hamasu na Izrael (2023) – geneza i reperkusje dla państw Zatoki Perskiej

Abstrakt

Celem artykułu jest ukazanie wpływu konfliktu Izrael-Hamas 2023 na sytuację geopolityczną państw Zatoki Perskiej. W artykule przedstawiono krótką genezę konfliktu izraelsko-palestyńskiego, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju sytuacji w Strefie Gazy oraz działalności Hamasu na jej terenie. Podjęte zostały także reakcje państw Zatoki Perskiej na zamach Hamasu z 7 października 2023 roku oraz jego skutki polityczne dla tychże państw. Dla realizacji tak postawionego celu sformułowano hipotezę, która zakłada, że konflikt Izrael-Hamas skłania państwa arabskie Zatoki Perskiej do balansowania między USA, Izraelem, Iranem a poparciem sprawy utworzenia państwa palestyńskiego, wstrzymując proces normalizacji stosunków izraelsko-saudyjskich przynajmniej do czasu zakończenia działań zbrojnych Izraela na terenie Strefy Gazy. W celu weryfikacji hipotezy postawiono pytania badawcze: 1. Jaka jest geneza zamachu terrorystycznego Hamasu z 7 października 2023 roku, a szerzej konfliktu izraelsko-palestyńskiego? 2. Jak na zamach terrorystyczny Hamasu zareagowały państwa Zatoki Perskiej i dlaczego w taki sposób? 3. Jakie reperkusje polityczne wywołał zamach Hamasu z 7 października 2023 roku?

Słowa kluczowe: konflikt Izrael-Hamas, Zatoka Perska, państwa arabskie, Iran, Palestyna

Wprowadzenie

Atak Hamasu na Izrael 7 października 2023 roku był najkrwawszym (najbardziej śmiertelnośnym) zamachem/atakami w historii Izraela od czasu Holokautu (Hamas's attack..., 2023). W jego wyniku zginęło ponad 1200 osób, a 248 zostało porwanych przez Hamas. Atak ten doprowadził do eskalacji trwającego

od wielu lat konfliktu między Izraelem a Hamasem oraz wkroczenia Sił Obronnych Izraela do Strefy Gazy. Podjęte przez Izrael działania wojenne, w ramach których zmobilizowano 300 tysięcy żołnierzy (na 10 milionów mieszkańców), są największą operacją militarną Izraela od czasów jego powstania (Hamas tells..., 2023) i doprowadziły do śmierci ponad 19 tysięcy Palestyńczyków (stan na 13 grudnia 2023 r.). Premier Izraela – Benjamin Netanjahu nazwał atak Hamasu izraelskim 11 września, odwołując się do zamachów terrorystycznych Al-Ka'idy na World Trade Center i Pentagon z 11 września 2001 roku.

Warto podkreślić, że konflikt izraelsko-palestyński wpływa na otoczenie regionalne i międzynarodowe oraz zyskuje poparcie/krytykę stron konfliktu państw na całym świecie. Powszechną wiedzą jest fakt wspierania Izraela przez USA od czasów jego powstania w 1948 roku oraz Hamasu przez Iran i Katar, które opowiadają się za utworzeniem państwa palestyńskiego. Dlatego też 27 października 2023 roku, podczas głosowania na posiedzeniu Zgromadzenia Ogólnego ONZ nad potępieniem zamachu Hamasu, 44 państwa odrzuciły i potępiły ten zamach, w tym Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Włochy i Niemcy. Tymczasem państwa arabskie i muzułmańskie, w tym Katar, Arabia Saudyjska, Kuwejt, Syria, Iran czy Irak oskarżyły Izrael o doprowadzenie do zamachu, m.in. wskutek izraelskiej polityki budowy osiedli żydowskich na terenie Autonomii Palestyńskiej (General Assembly..., 2023).

Jednak stosunek państw Zatoki Perskiej do Izraela i Hamasu nie jest jednoznaczny. O ile Iran udzielał wsparcia politycznego, finansowego i militarnego Hamasowi (wsparcie programów społecznych, pomoc w budowie infrastruktury, dostawa broni) jako organizacji walczącej z Izraelem (wspólny wróg), o tyle stosunki państw arabskich Zatoki Perskiej (Arabia Saudyjska, Bahrajn, Katar, Kuwejt, Oman, Zjednoczone Emiraty Arabskie) były dynamiczne i ulegały zmianom w zależności od okoliczności. Kluczowym uwarunkowaniem tych zmian był proces normalizacji stosunków izraelsko-arabskich podjęty w 2020 roku przez ZEA i Bahrajn, który doprowadził do podpisania Porozumień Abrahamowych przy mediacji Stanów Zjednoczonych. Arabia Saudyjska i ZEA zaczęły postrzegać Hamas jako ruch oporu, wspierany przez wrogi Iran i prezentujący odmienną wersję islamu od saudyjskiego wahhabizmu (Hamas wywodzi się z Braci Muzułmanów, postrzeganych jako zagrożenie religijne i oznaczonych jako organizacja terrorystyczna w Arabii Saudyjskiej i ZEA). Tymczasem Hamas otrzymuje wsparcie finansowe i logistyczne (siedziba i biura Hamas) ze strony Kataru, który w przeszłości wspierał Braci Muzułmanów. Te odmienne stanowiska trzech państw arabskich wobec Braci Muzułmanów doprowadziły w latach 2014 i 2017 do kryzysu dyplomatycznego między Arabią Saudyjską, ZEA a Katar.

Celem artykułu jest ukazanie wpływu konfliktu Izrael-Hamas 2023 na sytuację geopolityczną państw Zatoki Perskiej. W artykule przedstawiono krótką genezę konfliktu izraelsko-palestyńskiego, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju sytuacji w Strefie Gazy oraz działalności Hamasu na jej terenie. Podjęte zostały także reakcje państw Zatoki Perskiej na zamach Hamasu z 7 października 2023 roku oraz jego skutki polityczne dla tychże państw.

Dla realizacji postawionego celu sformułowano hipotezę, która zakłada, że konflikt Izrael-Hamas skłania państwa arabskie Zatoki Perskiej do balansowania między USA, Izraelem, Iranem a poparciem sprawy utworzenia państwa palestyńskiego, wstrzymując proces normalizacji stosunków izraelsko-saudyjskich przynajmniej do czasu zakończenia działań zbrojnych Izraela na terenie Strefy Gazy.

W celu weryfikacji hipotezy postawiono pytania badawcze:

1. Jaka jest geneza zamachu terrorystycznego Hamasu z 7 października 2023 roku, a szerzej konfliktu izraelsko-palestyńskiego?
2. Jak na zamach terrorystyczny Hamasu zareagowały państwa Zatoki Perskiej i dlaczego w taki sposób?
3. Jakie reperkusje polityczne wywołał zamach Hamasu z 7 października 2023 roku?

Jak doszło do zamachu Hamasu z 7 października 2023 roku?

Konflikt izraelsko-palestyński¹ jest częścią konfliktu izraelsko-arabskiego, u źródeł którego leży sprzeciw państw arabskich wobec powstania państwa Izrael na terenie Palestyny (konflikt o ziemię), a w konsekwencji jego nieuznanie przez te państwa². Zarówno ruch syjonistyczny, jak i arabski nacjonalizm rościły sobie prawo do Palestyny, uważanej za ojczyznę ich przodków. Dla Żydów była to ‘ziemia obiecana’ подарowana im przez samego Boga. Tymczasem Palestynczycy wskazują na długą historię zamieszkiwania Palestyny, z którą wiążą się głęboko zakorzenione tradycje i tożsamość, a związki z ziemią są ważnym elementem ich dziedzictwa kulturowego.

Zderzenie dwóch odmiennych perspektyw na sprawę Palestyny, wzmocnione powstaniem Światowej Organizacji Syjonistycznej w 1897 roku oraz imigra-

¹ Ze względu na ograniczenia objętościowe artykułu, jak również skupieniu się autora na jego reperkusjach politycznych zamachu z 7 października 2023 r. dla państw Zatoki Perskiej, jego geneza zostanie przedstawiona w sposób skrótowy ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji w Strefie Gazy oraz działalności Hamasu na jej terenie.

² Obecnie Izrael jest uznawany przez Egipt, Jordanię, Autonomię Palestyńską, ZEA, Bahrajn, Maroko i Sudan.

cją Żydów do Palestyny od 1881 roku doprowadziły do konfliktu zbrojnego między Palestyńczykami a Żydami na terenie Palestyny. 29 sierpnia 1923 roku Liga Narodów przyznała Wielkiej Brytanii mandat nad Palestyną. Pełnomocnictwo brytyjskie obejmowało odpowiedzialność za rozwój, zorganizowanie państwa (wprowadzenie administracji, rozwój infrastruktury, wspieranie gospodarki i edukacji), przygotowanie go do samodzielnego funkcjonowania oraz zapewnienie pokoju. Ponieważ Wielka Brytania już w Deklaracji Balfoura z 1917 roku wyraziła poparcie dla utworzenia siedziby narodu żydowskiego w Palestynie, miał on sprzymierzeńca we władzach mandatowych. Tymczasem na terenie Palestyny dochodziło do regularnych walk izraelsko-palestyńskich, a Wielka Brytania nie potrafiła zaoferować rozwiązania politycznego, które satysfakcjonowałyby obie strony konfliktu, a także nie potrafiła zapewnić pokoju. W 1948 roku mandat brytyjski nad Palestyną wygasł zgodnie z postanowieniem ONZ. Próby wprowadzenia rozwiązania dwupaństwowego, obejmującego powstanie państwa żydowskiego i palestyńskiego, były odrzucane przez obie strony konfliktu – przez Palestyńczyków postrzegane jako niesprawiedliwa grabież ziem tradycyjnie palestyńskich, przez Żydów albo z powodu chęci utworzenia jednego państwa, w którym Żydzi i Arabowie mieliby równy status (1930) albo tak, jak w przypadku izraelskich ugrupowań paramilitarnych Irgun i Lehi, z powodu chęci utworzenia państwa żydowskiego na terenie całego mandatu Palestyny.

Jednak w 1948 roku ostatecznie Izrael zaakceptował plan ONZ utworzenia państwa arabskiego i żydowskiego i 14 maja 1948 roku ogłosił deklarację niepodległości Izraela. Palestyńczycy (podobnie jak państwa arabskie) odrzucili plan podziału Palestyny uznając go za niesprawiedliwy (Żydzi stanowili 30% populacji i otrzymali 55% obszaru mandatu Palestyny (Thrall, 2017, s. 41, 227)). Stało się to główną przyczyną wojen izraelsko-arabskich w kolejnych latach, a już po pierwszej wojnie Strefa Gazy znalazła się pod kontrolą Egiptu (1948–1967), a Zachodni Brzeg Jordanu pod kontrolą Jordanii (1948–1967). Podczas wojny sześciodniowej w 1967 roku Izrael przejął kontrolę nad Strefą Gazy i Zachodnim Brzegiem Jordanu i od tego momentu ziemie te (tzw. terytoria okupowane, ponieważ *de iure* nie stanowią one części Izraela) stały się przedmiotem konfliktu izraelsko-palestyńskiego.

Jednym ze skutków wojen izraelsko-arabskich były powstające w Strefie Gazy palestyńskie obozy dla uchodźców, które często były celem ataków Izraela. Izraelskie ataki na ludność palestyńską w czasie wojen izraelsko-arabskich prowadziły do powstania palestyńskiego ekstremizmu we wspomnianych obozach, w których rodziły się grupy przeprowadzające ataki na Izrael (Mishal, 2000, s. 32). W odpowiedzi na ataki palestyńskich grup Izrael przeprowadzał działania odwetowe, co prowadziło do mechanizmu błędnego koła. Jednocześnie od 1967

roku Izrael zbudował na terenie Gazy 21 żydowskich osiedli, które zajmowały 20% powierzchni Palestyny (Gorenberg, 2007, s. 363), co przez palestyńskie grupy ekstremistyczne było postrzegane jako aneksja ziem Palestyny.

Okupacja Gazy przez Izrael oraz znajdujące się na jej terenie palestyńskie obozy dla uchodźców doprowadziły do wybuchu zbrojnego powstania Palestyńczyków przeciwko Izraelowi (tzw. intifady kamieni) 9 grudnia 1987 roku. Protesty rozpoczęły się w obozie Dżabalija w Strefie Gazy i były wyrazem niezadowolenia społecznego wobec przedłużającej się izraelskiej okupacji, trwającej już ponad 20 lat. Celem intifady było wywalczenie prawa Palestyńczyków do proklamowania niepodległego państwa. Protesty społeczne obejmowały strajki, bojkot izraelskich towarów, malowanie graffiti, które prowadziły do starć z izraelską armią. W wyniku intifady zginęło 1162 Palestyńczyków i 160 Izraelczyków (Haj-Yahia, 1999, s. 19). W wyniku intifady powstał Islamski Ruch Oporu (arab. *Harakat al-Muqawamah al-Islamijah*), w skrócie Hamas (pol. «zapał», «gorliwość», «odwaga»), którego członkowie byli gotowi poświęcić swoje życie za wiarę w walce o powstanie państwa palestyńskiego. Siedzibą Hamasu było Centrum Islamskie w Gazie, a jej członkowie odrzucali jakiegokolwiek rozmowy pokojowe z Izraelem, traktując walkę zbrojną jako jedyną drogę do wyzwolenia Palestyny spod okupacji izraelskiej. We wstępie do Karty Hamasu (dokument założycielski) z 1988 roku został jasno zdefiniowany wróg organizacji. „Nasza walka z Żydami jest bardzo wielka i poważna. Potrzeba jej wszelkiego szczerego wsparcia. Za tym krokiem nieuchronnie podążą następne”. Podobnie brzmiał punkt siódmy Karty: „Nie nadejdzie Dzień Sądny, aż muzułmanie nie zwalczą Żydów, gdy Żydzi kryc się będą wśród kamieni i drzew. Kamienie i drzewa powiedzą: »O, muzułmanie, o Abdullahu, kryje się w mym cieniu Żyd, przybądź i zabij go«” (Krawczyk, 2007, s. 195).

W wyniku intifady rozpoczęły się rozmowy pokojowe w Oslo, które doprowadziły do zawarcia porozumień w 1993 roku. Na ich mocy doszło do wzajemnego uznania Izraela i Organizacji Wyzwolenia Palestyny (organizacji, uważającej się za reprezentację narodu palestyńskiego), a także utworzenia Autonomii Palestyńskiej, składającej się ze Strefy Gazy oraz Zachodniego Brzegu Jordanu. Hamas odrzucił porozumienia z Oslo, traktując je jako zdradę, która miała utwierdzić istnienie Izraela na ziemiach palestyńskich. OWP z jej przywódcą Jaserem Arafatem na czele powierzono misję organizacji Autonomii, jednak Izrael wciąż sprawował nadzór nad jej przestrzenią powietrzną, granicami lądowymi i morskimi.

Sytuacja w Strefie Gazy pozostawała niestabilna – korupcja w administracji, rosnące w siłę grupy palestyńskich ekstremistów (w tym Hamas), czy wreszcie wybuch II intifady Al-Aksa (2000) doprowadziły do zaostrzenia konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Hamas przeprowadzał liczne ataki raketowe na izraelskie

miasta, zwłaszcza ze Strefy Gazy, co spotykało się ze zdecydowaną odpowiedzią ze strony Izraela oraz licznymi operacjami wojskowymi na terenie Strefy Gazy (m.in. operacja „Płynny Ołów” 2008–2009, operacja „Filar obrony” 2012 czy operacja „Ochronny Brzeg” 2014). Izrael wprowadzał także blokady gospodarcze i kontrole granic Strefy Gazy, co potęgowało frustrację ludności cywilnej i prowadziło do kryzysów humanitarnych. W 2005 roku Izrael zdecydował się ewakuować ludność z osiedli żydowskich w Strefie Gazy oraz zamknąć tamtejsze bazy wojskowe.

25 stycznia 2006 roku odbyły się palestyńskie wybory parlamentarne, które niespodziewanie wygrał Hamas. Zwycięstwo Hamasu było wynikiem niezadowolenia Palestyńczyków z dotychczasowych rządów al-Fatahu (al-Fatah to frakcja OWP z której wywodzi się Mahmud Abbas, prezydent Autonomii Palestyńskiej od 2004 r.), budowy przez Hamas sieci instytucji społecznych i charytatywnych, świadczących usługi obywatelom w takich obszarach, jak edukacja, opieka zdrowotna, opieka społeczna. Wielu Palestyńczyków było także zawiedzionych Porozumieniami z Oslo, które nie doprowadziły do poprawy sytuacji w Autonomii Palestyńskiej (Hamas odrzucał Porozumienia z Oslo). Zwycięstwo Hamasu odrzuciły Izrael, Stany Zjednoczone i Unia Europejska, uznając go za organizację terrorystyczną, która odmawia uznania państwa Izrael. W konsekwencji wycofano dotychczasową pomoc międzynarodową (UE, USA, ONZ) dla rządu palestyńskiego, która miała na celu wspieranie procesu pokojowego, rozwój instytucji i łagodzenie trudności społeczno-gospodarczych w Palestynie. Wywołało to zamieszanie polityczne i gospodarczą zapaść, zmuszając wielu Palestyńczyków do emigracji zarobkowej ze Strefy Gazy.

W styczniu 2007 roku w Strefie Gazy wybuchły gwałtowne walki pomiędzy zbrojnymi frakcjami Hamasu i Al-Fatahu (wojna domowa). Ostatecznie Hamas pokonał siły Al-Fatah i przejął kontrolę nad Strefą Gazy. Przywódcy polityczni Hamasu ogłosili się legalnym rządem Autonomii Palestyńskiej, a prezydent Abbas ogłosił stan wyjątkowy, rozwiązał rząd jedności narodowej (rząd Hamasu i Fatahu, sformowany po wyborach 2006 roku pod patronatem Arabii Saudyjskiej upadł z powodu zaogniającego się konfliktu Hamas-Izrael) i sformował nowy rząd, bez udziału Hamasu. Nowy rząd został uznany przez społeczność międzynarodową (w tym przez Egipt, Jordanię i Arabię Saudyjską). Egipt przeniósł swoją ambasadę z Gazy na Zachodni Brzeg. Od tamtej pory rząd Hamasu w Strefie Gazy pozostawał w izolacji międzynarodowej, dyplomatycznej i gospodarczej.

Wyjątkiem pozostawało wsparcie udzielane Hamasowi przez Iran i Katar. Z Iranu do Gazy najczęściej trafiała broń oraz wsparcie finansowe (Kurz, 1997), natomiast pieniądze z Kataru przeznaczone były na administrowanie Gazą, utrzymanie struktur organizacji oraz zakup broni. Pozwalały one Hamasowi przetrwać okres izolacji międzynarodowej, a także prowadzić ataki rakietowe

i terrorystyczne na terytorium Izraela. W odpowiedzi Izrael wprowadzał blokadę granic Strefy Gazy, dążąc do powstrzymania przemytu broni, a także ograniczał dostawy paliwa i energii elektrycznej do palestyńskiej eksklawy. Władze Izraela były krytykowane za te działania przez społeczność międzynarodową, która potępiała wymierzanie zbiorowej kary mieszkańcom Strefy Gazy.

Od 2009 roku rząd premiera Izraela objął ponownie (wcześniej rządził w latach 1996–1999) Benjamin Netanjahu. Prowadził on zdecydowaną i stanowczą politykę wobec Hamasu, traktując organizację jako zagrożenie dla bezpieczeństwa Izraela. Wyrazem tej polityki były przeprowadzone w Strefie Gazy operacje wojskowe, blokady gospodarcze i kontrola granic, odrzucenie dialogu z Hamasem, wzmocnienie systemów obrony przeciwrakietowej (Żelazna Kopuła), współpraca z Egiptem w sprawach bezpieczeństwa (kontrola przelotu broni i współpraca w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym).

Jednak pomimo twardej polityki Netanjahu wobec Hamasu, po zamachu terrorystycznym na Izrael z 7 października 2023 roku na izraelskiego premiera spadła fala krytyki. Przeciwnicy polityczni Netanjahu wysnuli nawet dwie 'teorie spiskowe', które miały uderzyć w premiera:

1. Pierwszy zarzut sprowadzał się do braku reakcji Izraela na wspieranie Hamasu przez Katar i Iran. Opozycja polityczna w Izraelu sugerowała, że Netanjahu naiwnie wierzył, że Hamas przeznaczy środki finansowe z Kataru na zarządzanie Strefą Gazy, aby wzmocnić swoją pozycję wśród Palestyńczyków. Podejście takie miało zakładać transformację polityczną Hamasu oraz zwiększenie aktywności politycznej na rzecz działań zbrojnych. Faktem jest, że w 2006 roku, kiedy odbywały się wybory w Autonomii Palestyńskiej, Hamas nie przeprowadził żadnego zamachu samobójczego (Grabowski, 2006). Na pobłażliwość premiera wobec Hamasu wskazywano także w kontekście wymiany 1000 więźniów Hamasu i Fatahu na izraelskiego żołnierza Gilada Szalita porwanego przez Islamski Ruch Oporu w 2006 roku (Kahn, 2011).
2. Drugi zarzut opozycji politycznej pod adresem premiera Izraela zakładał, że Netanjahu pozwalał na finansowanie Hamasu oraz wzmacnianie jego potencjału w taki sposób, aby udowodnić opinii publicznej i międzynarodowej, że Hamas stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa Izraela, a wszelkie rozmowy pokojowe o utworzeniu państwa palestyńskiego są skazane na porażkę.

Obie 'teorie spiskowe' są dyskusyjne, biorąc pod uwagę wspomniane działania Netanjahu wobec Hamasu na przestrzeni ostatnich lat i można je uznać wyłącznie za paliwo polityczne dla opozycji politycznej, która postanowiła wykorzystać kryzys bezpieczeństwa Izraela i uderzyć w premiera. Z drugiej strony ta stanowcza polityka Netanjahu, w tym polityka osadnicza Izraela na terenie Strefy Gazy i Zachodniego Brzegu Jordanu, została wskazana przez Mohamma-

da Deifa, szefa wojskowego skrzydła Hamasu – Brygad al-Kassama, jako jedna z głównych przyczyn ataku z 7 października 2023 roku. Daif dodał także, że przyczyną ataku była profanacja meczetu Al-Aksa (trzecie najświętsze miejsce islamu po meczetach w Mekce i Medynie) przez wojska i policję Izraela w latach 2021 i 2022 (What we know..., 2023).

Jednak najcięższy argument przeciwko Netanjahu został wymierzony przez „Financial Times” oraz polityków Egiptu i USA. Według brytyjskiej gazety izraelski wywiad posiadał informacji o zbliżającym się ataku Hamasu, a jednak nie podjął żadnych działań, aby go udaremnić. Według „Financial Times” Stany Zjednoczone ostrzegły rząd Izraela przed atakiem Hamasu kilka dni przed 7 października 2023 roku. „Financial Times” twierdzi, że wyższy rangą izraelski urzędnik wojskowy odrzucił te ostrzeżenia, uznając je za ‘wymaginowany scenariusz’. Według gazety ich ostrzeżenia zostały zignorowane, ponieważ pochodziły od żołnierzy niższego szczebla (Srivastava, 2023; Rathbone, 2023).

Także Egipt oświadczył, że ostrzegał Izrael na kilka dni przed atakiem, „nadmocni eksplozja sytuacji, i to już wkrótce, i będzie ona wielka”. Izrael zaprzeczył otrzymaniu takiego ostrzeżenia, ale egipskie oświadczenie zostało potwierdzone przez Michaela McCaula, przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych Izby Reprezentantów Stanów Zjednoczonych, który powiedział, że ostrzeżenia zostały wydane trzy dni przed atakiem (Sabbagh, 2023).

Do nieoficjalnych przyczyn zamachu Hamasu zalicza się także: chęć ożywienia zainteresowania opinii publicznej sprawą palestyńską oraz chęć powstrzymania procesu normalizacji stosunków saudyjsko-izraelskich. W krótkiej perspektywie czasu oba te cele udało się Hamasowi osiągnąć, jednak w dłuższym okresie jest mało prawdopodobne, aby zakończyły się one po myśli Islamskiego Ruchu Oporu (Ravid, 2023).

Podsumowując genezę konfliktu izraelsko-palestyńskiego, a także stosunków Hamas-Izrael należy podkreślić trudny do rozwiązania problem stabilizacji Strefy Gazy, zarówno przez Egipt (1948–1967), jak również Izrael (od 1967–2005). W wyniku okupacji Strefy Gazy przez Izrael na jej terenie powstał twór podobny do ‘państwa upadłego’. Było ono zarządzane przez organizację terrorystyczną, funkcjonując w skrajnie niekorzystnych uwarunkowaniach politycznych, kulturowych, społecznych. Religia była dla wielu jej mieszkańców formą ucieczki od problemów, dając nadzieję w okresie ucisku i okupacji, ale także napędzała zachowania ekstremistyczne, które spotykały się z agresywną odpowiedzią Izraela. Zamach z 7 października 2023 roku zawiera w sobie klasyczny zestaw przyczyn/przyspieszczy terroryzmu: biedę, fundamentalizm religijny, ucisk i prześladowanie, dążenie do stworzenia własnego państwa, zwrócenie uwagi na ‘słuszną’ sprawę, poczucie niesprawiedliwości, izolacja grupy/terytorium. Zamach ten

pokazuje także, jak trudno jest walczyć z terroryzmem i przeciwdziałać mu oraz jak trudno stabilizować obszar odmienny kulturowo, politycznie i religijnie nawet przez tak silne państwo, jak Izrael.

Reakcje państw Zatoki Perskiej na zamach terrorystyczny Hamasu oraz konflikt z Izraelem

W wyniku zamachu Hamasu na Izrael państwa Zatoki Perskiej (poza Katarrem i Iranem), znalazły się w trudnej sytuacji. Była ona efektem podjętej przez Bahrajn i ZEA normalizacji stosunków z Izraelem oraz prowadzonych rozmów między Arabią Saudyjską a władzami w Jerozolimie. Proces normalizacji stosunków z Izraelem wynikał z dwóch głównych powodów: 1) chęci rozwoju państw arabskich Zatoki Perskiej w ramach programów VISION 2030, nakierowanych na dywersyfikację gospodarczą oraz uniezależnienie się od ropy naftowej oraz 2) współpracy w zakresie bezpieczeństwa (m.in. współpraca wywiadowcza oraz w zakresie handlu bronią) przed wspólnymi zagrożeniami m.in. ze strony Iranu. Jednak pomimo poprawy stosunków państw arabskich z Izraelem, nie mogą one całkowicie odwrócić się od Palestyńczyków, chociażby z racji poparcia społeczeństw arabskich dla sprawy palestyńskiej (protesty propalestyńskie odbyły się m.in. w Katarze, Bahrajnie, Jemenie czy Iranie) (Ulrichsen, 2023). W sytuacji prowadzonej przez Izrael zmasowanej operacji wojskowej na terenie Gazy żadne państwo Zatoki Perskiej nie będzie ryzykowało rozgniewania swojej ludności lub rozpalenia nastrojów antyizraelskich w świecie arabskim i islamskim poprzez kontynuowanie negocjacji normalizacyjnych z Izraelem. Arabowie z Zatoki Perskiej uważają, że ich rządy powinny okazać solidarność z narodem palestyńskim i zaprzestać wszelkich form współpracy z Izraelem. Sytuację komplikuje podpisane pod patronatem Chin 10 marca 2023 roku porozumienie między Iranem i Arabią Saudyjską. Przywróciło ono zerwane w 2016 roku stosunki dyplomatyczne i gospodarcze między państwami. Celem porozumienia jest także stabilizacja sytuacji politycznej i bezpieczeństwa w Zatoce Perskiej i szerzej na Bliskim Wschodzie oraz stworzenie alternatywnego sojuszu państw (Chiny-Iran-Arabia Saudyjska) wobec sojuszu amerykańsko-izraelskiego. Porozumienie zawiera zapis, że Iran i Arabia Saudyjska zaprzestaną wrogiej działalności wymierzonej w drugie państwo. Zatem obie umowy – Porozumienia Abrahamowe oraz porozumienie irańsko-saudyjskie stoją do siebie w opozycji, także z racji ich patronów (USA – Chiny).

Po zamachu terrorystycznym państwa Zatoki Perskiej musiały balansować między Izraelem, USA, Iranem a poparciem dla sprawy palestyńskiej. Państwa arabskie prowadzą jednak indywidualne polityki zagraniczne biorąc pod uwagę

własny interes i rację stanu. Poniżej przedstawiono sytuacje, w jakich znalazły się one po zamachu z 7 października 2023 roku.

- W pierwszej reakcji na atak Hamasu państwa Zatoki Perskiej – Katar, Arabia Saudyjska, Kuwejt, Irak, Oman obarczyły Izrael odpowiedzialnością za ataki (wskazując na okupację Strefy Gazy, politykę osadnictwa Izraela, prowokacje przeciwko palestyńskim miejscom świętym), jednak kilka dni później ZEA i Bahrajn zmodyfikowały swoje oświadczenia włączając do nich wyraźne potępienie zabijania i porwań izraelskiej ludności cywilnej oraz Hamasu. Państwa arabskie Zatoki wezwały do wstrzymania działań wojennych, uwolnienia jeńców oraz powrotu do rozwiązania dwupaństwowego, zakładającego utworzenie Izraela i Palestyny. Państwa arabskie Zatoki Perskiej wskazały także na złamanie prawa międzynarodowego, umów międzynarodowych oraz prawa humanitarnego przez obie strony konfliktu. Skrytykowały one zwłaszcza praktykę Izraela odpowiedzialności zbiorowej i zbiorowej kary, która dotyka zwykłych Palestyńczyków.
- W Arabii Saudyjskiej można zauważyć dwa podejścia do sprawy Palestyny: król Salman domaga się powrotu do rozwiązania dwupaństwowego, podobnie jak jego poprzednik król Abdullah, z kolei książę koronny Muhammad Bin Salman wyraża bardziej pragmatyczne stanowisko w tej sprawie, dążąc do porozumienia z Izraelem oraz realizacji programu dywersyfikacji gospodarczej VISION 2030. Jednocześnie Arabia Saudyjska wstrzymała rozmowy na temat normalizacji stosunków z Izraelem.
- Porozumienie saudyjsko-izraelskie wspiera prezydent USA Joe Biden, który mógłby je przedstawić jako własny sukces dyplomatyczny (George, 2023). Jednak w USA nie wszyscy popierają politykę ustępstw wobec Arabii Saudyjskiej, która w marcu 2023 roku zacieśniła relacje z Iranem, a wcześniej także Chinami (chińsko-saudyjskie partnerstwo strategiczne podpisane w 2017 roku, umowy handlowe dotyczące ropy naftowej, budowa przez Chiny fabryki dronów, systemu metra, reaktorów nuklearnych w Arabii Saudyjskiej, dostawy chińskiego uzbrojenia). W Kongresie polityka ustępstw wobec Arabii Saudyjskiej napotyka na opór m.in. w kwestiach dostawy uzbrojenia do Królestwa. Dodatkowo władze w Rijadzie stawiają USA warunki normalizacji stosunków izraelsko-saudyjskich: budowa cywilnego programu atomowego i wsparcie USA dla tej inicjatywy oraz wspomniane rozwiązanie dwupaństwowe, o którym wspomina król Salman, a wcześniej król Abdullah. Pomysł rozwiązania dwupaństwowego nie znajduje jednak poparcia po stronie skrajnie prawicowych partii koalicyjnych, wchodzących w skład rządu Netanjahu, jak i samego premiera Izraela.

- Państwem, które wyraźnie oskarżyło Izrael za eskalację sytuacji na linii Izrael-Hamas był Katar. Władze w Dosze wskazały na powtarzające się izraelskie interwencje policji i wojska na meczet Al-Aksa. Władze w Dosze wezwały Izrael, aby nie wykorzystywał zamachu jako pretekstu do wszczęcia nieproporcjonalnej wojny przeciwko palestyńskiej ludności cywilnej w Gazie.
- Warto przypomnieć, że Katar od lat wspiera finansowo Palestynę (tłumacząc je wsparciem ludności cywilnej, najbiedniejszych rodzin, opłacaniem administracji państwowej) i logistycznie (w Dosze od ponad dekady znajduje się także biuro polityczne Hamasu, a w nim Khaled Mashaal, jeden z liderów politycznych Hamasu oraz Ismail Haniyeh). Podczas Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w Katarze na stadionach piłkarskich były wywieszane flagi palestyńskie. Katar stara się pogodzić wsparcie dla Hamasu z polityką bezpieczeństwa, opartą w dużej mierze na stosunkach ze Stanami Zjednoczonymi. Było to szczególnie widoczne podczas udziału Kataru w mediacjach, dotyczących uwolnienia przetrzymywanych przez Hamas zakładników. Dzięki mediacji Kataru udało się uwolnić ponad 50 zakładników, za co podziękowały władze w Jeruzolimie (el-Taki, al Ansari, 2023).
- Kolejnym państwem, zaangażowanym w konflikt Izrael-Hamas jest Iran. Iran pochwalił Hamas za przeprowadzony zamach i potwierdził wsparcie dla palestyńskiej organizacji aż do wyzwolenia Palestyny i Jeruzolimy. Podczas oficjalnego oświadczenia najwyższy przywódca duchowy Iranu – Ali Chamanei siedział w sali, w której wywieszono zdjęcia zamordowanych irańskich naukowców pracujących nad programem nuklearnym, dając do zrozumienia, że wieloletnia inwestycja Iranu w Hamas zwróciła się i Hamas odpłacił Izraelowi za izraelskie ataki na ziemi irańskiej. Irańskie wsparcie Hamasu dowodzi zdolności operacyjnych władz w Teheranie do wpływania na konflikt izraelsko-palestyński.
- Wojna Izraela z Hamasem jest korzystna dla Iranu, ponieważ ogranicza lub uniemożliwia normalizację stosunków arabsko-izraelskich, zwłaszcza izraelsko-saudyjskich. Jest jednak mało prawdopodobne, że Iran zaangażuje się bezpośrednio w walki z Izraelem, a co najwyżej udzieli wsparcia podmiotom niepaństwowym w Libanie, Iraku, Syrii zachęcając do uderzenia przeciwko Izraelowi.

Powyższe reakcje państw Zatoki Perskiej pokazują ich odmienne stanowiska wobec Izraela i Hamasu, a przede wszystkim wywołują inne reperkusje dla każdego z nich.

Reperkusje konfliktu Izrael-Hamas dla państw Zatoki Perskiej

Konflikt Izraela z Hamasem: 1) spowolnił proces normalizacji stosunków państw arabskich Zatoki Perskiej z Izraelem, 2) stanowi ostrzeżenie dla państw, które myślą/myślały o normalizacji stosunków z Izraelem i zniechęci do szybkiego podpisania porozumień z władzami w Tel Awiwie, 3) pokazuje, że normalizacja izraelsko-arabska (m.in. z ZEA i Bahrajnem) nie wpływa pozytywnie na sprawę palestyńską, tzn. nie zapewnia pokoju i stabilności w relacjach izraelsko-palestyńskich. Dla wielu Palestyńczyków „Porozumienia Abrahamowe” były zdradą i porzuceniem Palestyńczyków na rzecz interesów przywódców arabskich.

Zrzucenie części odpowiedzialności za zamach Hamasu na Izrael (zwłaszcza przez Arabię Saudyjską, Katar, Oman, Kuwejt) oraz przywrócenie stosunków Arabii Saudyjskiej z Iranem w marcu 2023 roku wnoszą do relacji państw arabskich z USA element niepewności. Ani USA, ani Izrael nie mogą zerwać relacji z państwami arabskimi Zatoki, które z kolei balansują między Izraelem, USA a poparciem sprawy utworzenia państwa palestyńskiego. Ten konflikt jest szczególnie widoczny między USA, wspierającym Izrael (USA wysłał lotniskowce, komandosów oraz sprzęt wojskowy) oraz Katar i Iranem, wspierającymi Hamas. Państwa arabskie nie mogą całkowicie porzucić Palestyny z obawy przed zmonopolizowaniem poparcia Palestyńczyków przez Iran. Z drugiej strony w mediach saudyjskich dominowała narracja potępiająca Hamas (Nowacka, 2023).

Wydaje się, że powrót do rozmów saudyjsko-izraelskich po zakończeniu konfliktu będzie musiał uwzględniać rozwiązanie sprawy palestyńskiej. Dyskusja nad problemem państwa palestyńskiego ponownie wróciła na pierwsze strony gazet po tym, jak opinia międzynarodowa z Izraelem na czele próbowała przekonać świat, że ten temat jest już nieaktualny. Otwarte pozostaje pytanie: Czy zainteresowanie sprawą palestyńską doprowadzi do jakiegokolwiek korzystnego dla Palestyńczyków rozwiązania? Po zakończeniu działań wojskowych Izraela w Strefie Gazy ogromnym wyzwaniem pozostanie stabilizacja sytuacji na tym obszarze. Wystarczy przypomnieć sobie amerykańskie próby stabilizacji sytuacji w Iraku i Afganistanie po obaleniu Saddama Husajna oraz Talibów, aby uświadomić sobie, że będzie to niezwykle trudny do rozwiązania ‘węzeł gordyjski’.

Bibliografia

- General Assembly Adopts Resolution Calling for Immediate, Sustained Humanitarian Truce Leading to Cessation of Hostilities between Israel, Hamas, 2023, https://press.un.org/en/2023/ga12548.doc.htm?_gl=1*xdht4g*_ga*Mjc0MTU0NzA1LjE3MTA0Mjk0NjA.*_ga_TK9BQL5X7Z*MTcxMDQyOTQ2MC4xLjEuMTcxMDQyOTU1Mi4wLjAuMA
- George, S. (2023). Gaza war complicates U.S. efforts to normalize Arab relations with Israel. *The Washington Post*.
- Gorenberg, G. (2007). *The Accidental Empire: Israel and the Birth of the Settlements 1967–1977*. Holt Paperbacks.
- Grabowski, W. (2006). *Polityzacja i demilitaryzacja Hamasu. Nowe oblicze Islamskiego Ruchu Oporu. Konsekwencje zwycięskich wyborów parlamentarnych 2006 roku*, referat wygłoszony na konferencji naukowej: „Czy zmierzch terroryzmu”, w PWSZ w Oświęcimiu 23 listopada 2006 r.
- Haj-Yahia, Y. (1999). *Alleged Palestinian Collaborators with Israel and their Families. A Study of Victims of Internal Political Violence*. Hebrew University of Jerusalem. Truman Institute.
- Hamas's attack was the bloodiest in Israel's history, *The Economist*, 12 October 2023.
- Hamas tells Gaza residents to stay put as Israel ground offensive looms, *Reuters*, 13 October 2023.
- Kahn, G. (2011). Hamas: Israel Crossed its Own Red Lines. *Israel National News*. <https://www.israelnationalnews.com/news/148897>.
- Krawczyk, A. (2007). *Terroryzm ugrupowań fundamentalistycznych na obszarze Izraela w drugiej połowie XX wieku*. Wyd. UŚ.
- Kurz, A. Tal, N. (1997). *Hamas: radical Islam in a national struggle*. Jaffee Center for Strategic Studies.
- Livni, E., Gupta, G. (2023). What We Know About the Hamas Attack and Israel's Response. *The New York Times*.
- Mishal, S., Sela, A. (2000). *The Palestinian Hamas: Vision, Violence, and Coexistence*. Columbia University Press.
- Nowacka, S. (2023). Państwa arabskie wobec wojny między Hamasem a Izraelem. *Komentarz PISM*, 44.
- Rathbone, J. P., Military briefing: the Israeli bombs raining on Gaza. *Financial Times*, ft.com.
- Ravid, B. (2023). White House: Saudi Arabia is still interested in pursuing mega-deal. *Axios*, 31.10, [axios.com](https://www.axios.com).
- Sabbagh, D. (2023). Egypt warned Israel of Hamas attack days earlier, senior US politician says. *The Guardian*.
- Srivastava, M. (2023). Israeli intelligence 'dismissed' detailed warning of Hamas raid. *The Financial Times*.
- Taki -el, K., Ansari -al, H. (2023). The Arab Gulf and Israel's War on Gaza. <https://carnegieendowment.org/sada/91002>.
- Thrall, N. (2017). *The Only Language They Understand: Forcing Compromise in Israel and Palestine*. Metropolian Books.
- Ulrichsen, K. C. (2023). *GCC States and the War on Gaza: Positions, Perceptions, and Interests*. <https://arabcenterdc.org/resource/gcc-states-and-the-war-on-gaza-positions-perceptions-and-interests/>

*

Hamas terrorist attack on Israel (2023) – origins and repercussions for the Persian Gulf countries

Abstract

The following text discusses the Hamas terrorist attack on Israel in 2023 and its impact on the geopolitical situation of the Persian Gulf countries. The main focus is on the genesis of the Israeli-Palestinian conflict, with an emphasis on the development of the situation in the Gaza Strip and the activities of Hamas. The reactions of the Persian Gulf countries to the Hamas attack on October 7, 2023, and its political consequences for these countries are also discussed.

To support this discussion, a hypothesis is presented that assumes the Israel-Hamas conflict encourages the Arab states of the Persian Gulf to balance between the USA, Israel, Iran, and support for the creation of a Palestinian state. This could lead to the suspension of the process of normalization of Israeli-Saudi relations at least until the end of military operations by Israel in the Gaza Strip. To verify this hypothesis, the following research questions are addressed:

- 1) What is the origin of the Hamas terrorist attack on October 7, 2023, and more broadly of the Israeli-Palestinian conflict?
- 2) How did the Persian Gulf countries react to the Hamas terrorist attack, and why did they react that way?
- 3) What were the political repercussions of the Hamas attack on October 7, 2023?

Keywords: Israel-Hamas conflict, Persian Gulf, Arab states, Iran, Palestine